

Bokrétások Lapja

TÁRSADALMI FOLYÓIRAT SZERKESZTI: PAULINI BÉLA

Szappanos Lukács

bokrétás alelnök - nagy tudományos felfedezése

Megtalálta a kunverbungoshoz tartozó nóta szövegét

Az Országos Magyar Bokréta Szövetség kedves és esakugyan nagyon érdekes levelet kapott Kúnszentmiklósról. A levelet Szappanos Lukács gazdálkodó, a kúnszentmiklósi bokréta alelnöke írta, aki különben, amikor a kúnszentmiklósiak a verbunkot járják, a közéről igazgatja a táncot.

„Kezdjük előlről“

Igy ír — többek közt — Szappanos Lukács:

No de kezdjük előlről. Mondottuk elégszer, hogy a mi ősi kiskún verbungos táncunk szövege úgylátszik feledésbe ment, ha csak véletlenül valaki — nagyon idős valaki — még nem tudja. Amióta én bokrétás lettem — megállapítom, hogy meggyőződésből! — tehát már valami nyolc esztendő óta kutatok a tánchoz illő szöveg után — ezt nem dicekvésből mondom, nem is panaszképpen — sok levelet is írtam azokra a pusztákra, amelyek valamikor Kúnszentmiklóshoz tartoztak, de már rég elszakadtak és önálló községek lettek: ezek lakóainak egy részét ugyanis vérszerinti rokonság köti össze Kúnszentmiklós lakosaival. De meg hivatalos feladatomban, hogy évenként háromszor személyesen is bejárjam Kúnszentmiklóst és nagykiterjedésű tanyarendszerét, hol egyik sarkában a városnak, vagy tanyáknak, hol a másikon fordulok meg, ennél fogva minden idős embert, asszonyt meg is kérdeztem, mit tud a verbungos

daláról. A kutatás eredménye hosszú ideig csak néhány szó, mondat töredéke volt, végre most annyi év után a sokat kutatott, keresett szöveget — megtaláltam...

Igy történt a felfedezés

F. évi február hó 10-én történt, hogy összeírást végezve kint a hátrában, többek között egy idős asszonyt találtam, aki már 84 éves, de szellemileg, sőt testileg is még ép, egészséges, tehát beszédbe elegyedtem vele s mivel jó beszédes néni volt, elmondta, hogy ő fiatal korában igen szeretett táncolni, sőt az öreg emberektől megtanulta a verbungos nótáját is. Eltudná-e mondani szülikém, kérdeztem tőle? És az öreg asszony elmondta a szöveget

és azt is, hogy mikor dalolták az öregek, én meg persze leírtam.

A leírt szövegben pedig benne vannak a már eddig korábban talált szavak, mondatrészek. Itthon Kúnszentmiklóson aztán megmutattam a leírt szöveget olyan idős embereknek, akik mindig azt mondták, hogy ha hallanák a tánc nótáját, meg tudnák mondani, ez-e az a nóta, amit valamikor gyerekkorukban az öregektől mulatságok alkalmával hallottak, valaha, amikor azok a kúnverbungost járták.

Három idős ember, egy 78 éves, kettő pedig már 85 éves, még hitet is kész rá tenni, hogy emlékszik, hányszor hallották azokat a szavakat, amiket most felolvasok nekik és vissza tudnak emlékezni, hogy a

Kúnszentmiklósiak. A közepén Szappanos Lukács.

megmutatott szöveg csakugyan az ősi kunkunverbungos táncnak a nótája.

A fent említett idős asszony, meg a három öreg ember is ősi kiskún családok leszármazottjai, ezért is mondják a verbunkot ősi táncunknak. Ezek után hitelesen meg lehet állapítani, hogy a szöveg eredeti állapotban megkerült és hogy a nép ajkán megmaradt. Bizonyítják azok az egyszerű szavak is, amik a szövegben vannak, csak amikor a cigány muzsikál, több trillát el kell hagynia, mert bizony annyi évtized óta, amióta a szöveget nem dalolták, itt-ott ragasztott hozzá a Lölö, a Lölö apja, öregapja, egy-egy trillát, mi parasztok úgy mondjuk „mög-cifrázták“. *Mert különben pontosan kijön a lépés.* A megtalált szöveg pontosan három versszakból áll és három szünetben kell eldalolni, az öregek mondása szerint és csak úgy természetesen.

De itt a nevezetes szöveg:

I. részlet.

(A táncosok körbe állnak, — egymással szemben — és eldalolják a következő szakaszt.)

*Kiskúnságban verbuválnak,
Most szedik a katonákat
— csuha — haha — ha!
Allj be pajtás katonának,
Jobb sorod lesz mint apádnak
— csuha — haha — ha!
Se nem kapálsz, se nem kaszálsz,
Csak a kaszárnyában sétálsz
— csuha — haha — ha!*

(S most a cigány is belekap, a táncosok elkezdik a táncot, a cigány végig muzsikálja mind a kilenc strófát, a táncosok addig táncolnak. Majd körben maradnak és kezdődik a...)

II. részlet.

(Vagy a második harmada a szövegnek)

*Édes Anyám ne sírjék kend,
Katonának nevelt fel kend
— csuha — haha — ha!
Én is elbírok egy kardot,
Mint más szegény legényt látok
— csuha — haha — ha!
Esik eső bugyborékol
Szól a kakas kukorékol
— csuha — haha — ha!*

(Majd a táncosok ismét a táncot járják, amíg a cigány újra végig muzsikálja a 9 strófát. Végül jön a...)

III. részlet.

(Vagyis a harmadik része a nótának. A táncosok körben maradnak, kezükkel malmoznak, azaz hogy azt

mutatják, hogy azt, aki már egyszer beállt katonának, de utóbb megszökött, visszavitték és megkötözték.)

*Most fujják a víg marsomat,
Itt kll hagyni galambomat
— csuha — haha — ha!
Ha csakugyan el kell menni,
Kiskúnságot itt kell hagyni
— csuha — haha — ha!
Hagyok olyan rózsát benne,
Hogy holtig fáj szívem érte
— csuha — haha — ha!*

(S következik a tánc harmadik részlete, amelynek vége a tapsolás.)

Tehát az ősi kiskún táncnak meg van végre a szövege, ha Isten segít, alkalomadtán a fent leírt módon meg is mutatjuk.

★

Eddig a beszámoló!
Éljen, éljen, vivát!

S amikor a tudományos felfedezés kitélt használtunk a címben, nem nagyon tréfáltunk. Szappanos Lukács barátunk igenis a legteljesebb gonddal járt el a kutatásban, a feljegyzésben: mindez aztán „hiteles“ Valamint — ráadásnak: a „kutatások“ ritkán vetnek fel érdekesebb „kincset“, mint ez a dalszöveg, ami egy — a bokréta-mozgalom révén! — újra élő tánc külön ékessége.

Illesse legőszintébb elismerés Szappanos Lukács gazdálkodó, bokréta alelnököt.

Borzásák megkóstolja a vizet...

Irtá: SZILÁRD JÁNOS

— Aggyisten, szép molnárné! Beszélhetnék az urával?

— Nem lehet, eszem a szívít, gyógyul!

— Tán biz bé volt lökve

— Jaj, nagyon!

— Sokat ivott?

— Csak három napig...

— No, akkor majd elgyüvök hónap.

Ez a párbeszéd a nagy-torkú Kotra Péter vízimolnár hites felesége, a minden tekintetben kiváló Panni asszony és Borzásák János helybéli gazdálkodó között folyt le a malom előtt, ahol az eperfa árnyékában gabonával megrakott szekerek ácsorogtak s a szekerek előtt apró lovacskák bóbiskoltak. Mert Panni asszony azért volt minden tekintetben kiváló fehérszemély, mivelhogy a malom akkor vígan őrlött, amidőn

a molnár egy-egy halálos benyakalás után gyógyulni igyekezett a lefüggönyözött szobában, mégpedig akkora buzgalommal, hogy a malom kerkeinek és köveinek a munkája sohasem járt akkora zajjal, mint az ő hortyogása.

Hát aztán másnap délben nagy-torkú Kotra Péter szerencsésen felébredt.

— A Borzásák János vót itt, — mondta neki Panni asszony. — Beszélni akart kieddel!

— Oszit mirül?

— Ha én azt tunnám. De aszonta, máma visszagyün.

— Hát csak gyűjjon!... — nyujtózott egy utolsót Kotra Péter és felkelt.

Telt-múlt az idő, már esteledett, hanem csak nem akart jönni a Borzásák János...

És másnap se jött...

Harmadnap se jött...

Negyednapra rá aztán Kotra Péternek már annyira fúrta az oldalát a kíváncsiság, hogy vette a botját és indult Borzásákékhöz.

Ahogy belépett a kapun, jött vele szemközt az asszony. Már mint Borzásákné.

— Aggyisten! — üdvözölte őt Kotra Péter. — Beszélhetnék az urával?

Az asszony intett.

— Sajnálom, de gyógyul!

— Tán biz bé volt szopva?

— Jaj, nagyon!

— Sokat ivott?

— Csak három napig...

— Nos, majd akkor elgyüvök hónap, — mondta nagy-torkú Kotra és ballagott haza.

Másnap alkonyatkor felnyitotta szemét Borzásák János és az égő pokollal bendőjében káposztalé iránt érdeklődött.

— Itt vót a Kotra Péter, — hozta

BOKRÉTÁS HIREK

Szilágyi Béla

Mély gyászunk van. A legelső bokréták vezetői közül egy — nagyon kedves barátunk — távozott az élők sorából: Szilágyi Béla öcsényi református lelkész március 16-án meghalt. Ötvenöt esztendő volt, szinte még nem is öszült, mindig mosolygott és az erősnek látszó embert az agyvérzés szinte pillanatok alatt verte le a lábáról. Március 18-án temették el. Kedves, hűséges bokrétás testvérünket a legőszintébb fájdalommal síratjuk.

A párnatánc — alkonya. No, nem a szakmári, homokmégyi párnatánc alkonyáról van szó. Hanem a Sopronyiéről. Nem soproni párnatáncról — ilyen nincs — hanem a Sopronyi táncosportéról, amely csoport ugyan e táncot biztosan a Szakmár-Homokmégy körzetben tanulta meg, — úgy ahogy. Annak idején írtunk minderről és nagyon nem helyeseltük, hogy egy „balett“ ne tudjon egyebet, mint — utánozni. Ezt írtuk többek özt: „Kiki maga mesteriségét folytathatná... Például — általában — úgy képzelné az ember, hogy

a népművészet szépsége elragadja az értelmiséghez tartozó művészeket és a mámor nyomán, amit a gyönyörűség okozott, szárnyra kél a tulajdon fantáziájuk és — alkot. Nem népművészetet „alkot“, hanem valamit, ami a nagy-szerű mámor nyomán támadt új, zseniálisnál zseniálisabb gondolatok érzékeltetése. Ó, be siralmas volna, ha valamikor megállapítódnék, hogy megittasodás nem történt, hogy az értelmiséghez tartozó művészek nagyon is józanon, sőt számíttással csak épp másolták a népi értékeket s hogy esetleges magyarázatok — tehetetlenséget is fedhettek.“ A párnatánc, meg a kópányszántó kanásztánc, meg ilyen-félékkel körútra indult a Sopronyi-ballett(?) És most állítólag — abbahagyta már a párnatáncot is, kanásztáncot is, mert mérsékelt sikere volt ezekkel. De hát ez hogy lehet? Mikor a bokrétás bemutatásokon ugyancsak zúg a taps e táncok után. Ugy lehet, hogy az ilyen népművészeti utánpótlásoknak — hiába minden erőlködés — se igazi bája, se igazi lendülete nem lehet. „Kiki maga mesteriségét folytassa.“

Paulini Béla előadása a Baross Szövetségben. A Baross Szövetség Női Tá-

bora felkérésére Paulini Béla március 31-én d. u. fél 6 órakor a Baross Szövetségben előadást tart.

A bokrétás torta... Szanyban Sebestyén Ignác és Vincze Margit szanyi bokrétások farsang vasárnapján esküdtek egymásnak örök hűséget. Ez alkalommal másodszer tünt fel a lakodalomban a „bokrétás torta“, amit Kokas Kálmán igazgatótanító, a szanyi bokréta elnöke „alapított“: hogy úgy mondjuk. Miféle torta ez? Nos, a tetejében — természetesen ehető anyagból — a bokrétás jelvény mása ékeskedik, sokszoros nagyításban. A bokrétás torta nagy örömet keltett, ahogy nagy volt az öröme nemrégiben — a lakodalman — Varga Rózsika bokrétásnak, aki az első ilyen tortát kapta és úgy megbecsülte, hogy ezt a tortát vitte el a vőlegényes házhoz. Ami viszont szintén nagy dolog, mert általában a keresztszülők tortáját szokták odavinni: nos, a keresztszülők azért nem sértődtek meg, nem haragudtak meg, sem a bokrétára, sem annak népszerű vezetőjére. Sőt nekik is nagyon tetszett, utób izlett — az új alapítás, a bokrétás torta.

Bokrétás újszülött. Horváth László és Gerencsér Gizella galamboki bokrétás párnak kisfia született, aki a keresztségben az Árpád nevet kapta.

a köcsögöt Borzsákné. — Beszélni akart kieddel.

— Oszk mürrül?

— Tuggya a hóhér. De aszonta, máma visszagyün.

— Hát csak gyűjjon!... — kezdte kanalazni a káposztalevet Borzsák János és várta türelmesen Kotra Pétert.

Várta...

Mikor aztán elmúlt három nap és Kotra Péter csak nem jött, cihelődött és ment a malomba.

— Aggyisten!... — üdvözölte az udvaron Panni aszonyt. — Beszélhetnék az urával?

— Hát azzal ugyan nem beszél! — kacagott kesernyésen Panni aszony. — Mer esmég gyógyul!

— Sokat ivott?

— Amióta kiedet kereste, azóta furt!

— No, majd akkor elgyűvök hónap! — mondta Borzsák János és ivott otthon három napig egyfolytában. Mikor ágynak esett, Kotra

Péter már két napja ébren volt és várta Borzsák Jánost, hogy vajjon mit akar neki mondani, aztán ment a Borzsákékhöz érdeklődni. És viszont. Amikor Kotra Péter esett ágynak, Borzsák János eszmélt magára és várta káposztalé mellett a Kotra Pétert álló két napig, midőn is elhajtotta őt a malomba a kíváncsiság, hogy mi ügyben kereste őt a nagyorkú molnár.

És így ment ez felváltva hetekig. Ekkor aztán egy kis galiba történt.

A nagyorkú molnárt megcsapta a guta. Megcsapta és amikor Borzsák János jött, hogy beszélni akar vele, ébren volt. Jegestömlőkkel a fején és haloványon, mint a spiritusz lángja, de ébren volt.

Hát aztán Borzsák leült az ágya szélére és kezdte:

— Lássa, lássa...

Sóhajtott s folytatta:

— Én már régen akartam mondani kiednek, de mindig alutt. Én

már régen akartam mondani, hogy baj lesz, hát próbáljuk meg, osztk szokjunk rá a vízre!...

Kotra Péternek alig-alig forgott a béna nyelve, de azért megszólalt: — Hát itt a kancsó! Kóstójjja meg!...

Az asztalon a teméntelen sok orvosságos üveg között csakugyan ott volt a vízeskancsó, nos Borzsák János a szájához emelte s megkóstolta.

Megkóstolta s visszatette.

— Na?... — pislogott rá a jeges tömlőkkel égő kíváncsisággal Kotra Péter.

Borzák nem válaszolt.

Csak csámcsogott hosszan s gondosan, mint általában a kóstolások után szokás, majd vette a kalapját s botját és indult az ajtó felé.

Utközben megállt.

— Igaza van kiednek!... — mondta búsan.

És az ajtóból még visszaszólt:

— Inkább a guta...

A viseletek ~ részletei

Tardon, a lányoknál a „rozmaring“-ágba fonott haját, — amit koszorú alakban csavarnak a fejre, — bársony szalag fogja le. A nyakban 12 soros „galáris“ van s ez alatt fehér hímzett „kádri“, amire hátul színes tűkkel a bokorra kötöt, kirojtozott szalagot, a „kutyát“ tüzik. Az „ingvállal“ kereszt-szemes mintákkal varrják ki. A felsőtestet a mellényszerű „daku“ fedi. A sok ráncú, színes berakott szoknyát, amit hátul bársonnyal vagy szőrrel szegnek, „kurullónak“ nevezik: erre még hátul hosszú, kirojtozott pántlikát tűznek. A menyecskék rojtos „pipi“ kendővel kötik be a fejüket, ami alatt a kontyon van a „fékető“, míg elől a kendő alatt a homlokon egy fehér „galárisal“ kirakott fehér csipke csik látszik, aminek a neve „kecellő“. A lányok, menyecskék lábán is piros kergű „riglis“ csizma van. Régebben az 50—60 éves asszonyok a kontyon „tokot“ viseltek.

Az érsekesanádi viselet egyes részeinek helyi nevei: a csörgős-patkós piros csizma, röpike, rokolya, pöndő, konytkendő-hátraszorító, tekerődő-bíbor, esárdaspántlika, csokolódzótük.

Egy mintaszerű emlékkönyv. A szövetség újról körlevelében említés történt arról, milyen okos dolog, ha a bokréta vezetősége megcsinálja a bokréta emlékkönyvét. Mert csakugyan, minek is esetleg elhányni azokat az ujsághíreket, képeket, más egyéb nyomtatott, írott, olyan emlékeket, amelyek a bokrétára vonatkoznak. Most a nagybaracska bokréta kitűnő vezetője, Tihanyi Jenő tanító beküldte megtekintésre a szövetséghez a maga emlékkönyvét. Nos, egy mintaszerű emlékkönyv, hét esztendő története benne, az ujságkivágásokon, képeken kívül még egy-egy, a bokréta szempontjából úgylátszik érdekes levél is, meghívás, vagy köszönő levél, az egész együtt feltétlenül érdekes még a távolabb állónak is, de különösen nekünk, bokrétásoknak. S ami nagyon meglepő, szinte vastag a kötet, az ember el sem hinné, hogy egyetlen bokrétának, ekkora a története. Pedig ekkora és ilyen kedves, sőt az esztendők múlásával egyre kedvesebb. Meg kell csinálni az emlékkönyveket mindenhol, hiszen itt-ott egy-egy emléket beragasztani még csak nem is fáradság. És — egyszerűtől talán érdemes olyan bekötési tábort csináltatni az emlékkönyvnek, ami helyben készült szövegből készült, vagy amit más helybeli kézimunka díszít.

Nagydobronyi köszöntő étel, ital elé

(Nagydobrony az ősszel visszatért Bereg-megyei község, bokrétája most van alakulóban. A szerk.)

*Köles ékessége nyárban a mezőnek,
Kása a címere a mennyegzős népnek.
Kását enni hasznos a leánykérőnek,
Egészséges és jó kódotus vezetőnek.
Azért hoztam én is ezt a nagy tál kását,
Hogy gyógyítsa tőle ki-ki fájós hasát.
A kásától jobban ölelheti párját,
Egyék egészséggel mint Isten áldását.*

*Itt a jó káposzta a friss disznóhússal,
Jól meg van eszkábálva, mint a szekér*

*guzsa,
Egyenek hát abból uraim gusztussal,
Legyenek mindvégig jó apetikussal.
Ez a magyaroknak híres eledele,
Melyet ha valaki jóízűen lenyele,
Nem lesz annak aznap semmi*

*veszedelme,
Sőt inkább távozik minden ő félelme.*

*Szív vidámitására Isten a bort adta,
Mint a zsoldáríró SzentDávid mondotta,
Azért is hordóját gazdánk kifuratta,
Vendégei számára ide felhozatta.*

*Igyanak uraim e borból ugyancsak
E lakodalomban vígan mulassanak
Bujdossék a pihár el ne aludjanak,
De a vőfélynék is boroeskát adjanak.*

„Miska bácsi“

Az Országos Magyar Bokréta Szövetség közgyűlése

Az Orsz. Magy. Bokréta Szövetség 1939 március 31-én délután 4 órakor tartja a szövetség tanácsstermében — Szentkirályi u. 49. — rendes évi közgyűlését. A közgyűlés tárgyszorozata: 1) Elnöki megnyitó. 2) Jelentés a szövetség 1938. évi működéséről. 3) Az 1938 évi zárszámadás előterjesztése és a felmentvény megadása. 4) Az 1939 évi költségvetés letárgyalása. 5) A számvizsgáló bizottság tagjainak megválasztása. 6) Esetleges indítványok. 7) Zárszó.

Pestmegyei ház Zalai ház...

Legutóbbi számunkban megemlékeztünk arról, hogy a Mezőgazdasági Kiállítás „Jelképes Falujában“ új házak épülnek.

Nos, a tervek több új házról szóltak, de kettő csakugyan el is készült és a maga nemében rendkívül érdekes mind a kettő.

A nagyobbik házat Pestvármegye építette, egy kiskunsági ház mintájára, szép tornáca van, fehér oszlopokkal, zöld zsalu ablakok és az egyik szobában hatalmas kemence, amiben csakugyan lehet tüzelni is. Ebben a házban két szoba van. A ház különben eddig a legnagyobb a — faluban.

A másik egy Zala-megyei ház minden jellegzetességét viseli, az oszlopok itt faragot fa, a faragás még itt-ott festett is, s ház előtt a kerítés lécei — hatalmas fejű — faszögekkel vannak felszögelve. Ebben a házban egy szoba van, s nagyon érdekes konyha. A szobában szövészek is, amin zalai asszonyok szöveki vásznukat.

Kétségtelen, hogy a „Jelképes falu“ egy uecája már kialakult, igaz, hogy nem kell negyed óráig kocsizni, míg az ember végig ér rajta, gyalogosan is végig ér — egy pár pere alatt és akkor még meg is állhatott kicsit nézelődni, no, de hát fejlődő „Jelképes falunak“ nagyon megfelel. És bizonyos, hogy meg lesz idők folyamán a második ueca is, kedves keresztutca.

Felelős szerkesztő és felelős kiadó:

PAULINI BÉLA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Szentkirály-u. 49.

Viktória-nyomda,
Budapest, VII., Király-utca 9.